

عنوان مقاله: گفتمان‌سازی؛ چیستی و چگونگی

تولید شده در کارگروه تولید محتوای معاونت فرهنگی و اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد

بهمن ۱۴۰۳

گفته شد برای ایجاد یک باور عمومی در جامعه نسبت به یک مفهوم یا معرفت خاص باید آن را تبدیل به گفتمان نمود. اینک در باب گفتمان‌سازی باید به تبیین سه مطلب پردازیم. اولاً این که گفتمان‌سازی چیست؟ ثانیاً چگونه باید گفتمان‌سازی کرد و ثالثاً چه چیزهایی را باید گفتمان نمود؟ در این بخش به تبیین این مطالب می‌پردازیم. لازم به ذکر است که مطالب فوق را با محوریت بیانات رهبر انقلاب مورد ملاحظه قرار خواهیم داد.

مطلب اول: گفتمان‌سازی یعنی این که یک مفهوم یا معرفت، در جامعه پخش شود و انتشار یابد و در جامعه، نسبت به آن، ذهنیت ایجاد شود.^۱ چنین مفهومی در صورت گفتمان شدن، در جامعه، همه گیر می‌شود^۲ و به باور عمومی تبدیل می‌شود و مورد توجه و قبول عموم قرار می‌گیرد.^۳ به عبارت دیگر، موضوعی که متفاهم عرفی بشود^۴ و مورد تفاهم عرفی قرار گیرد و همگان آن را بپذیرند و مطالبه کنند، تبدیل به گفتمان شده است.

مطلب دوم: برای ایجاد گفتمان، ابتدا باید به مطلبی که می‌خواهیم تبدیل به گفتمان شود، اعتقاد راسخ پیدا کنیم.^۵ به عبارت دیگر باید ابتدا خودمان باور داشته باشیم که این مفهوم، بسیار مهم و راهبردی است و باید تبدیل به گفتمان شود. در مرحله بعد باید ذهنها را نسبت به آن مفهوم، آماده نمود.^۶ برای آماده نمودن ذهنها باید با تبیین منطقی و عالمانه و با زبان خوش، علمی و منطقی،^۷ برای اثبات آن مفهوم، استدلال^۸ نمود. سپس با تکرار مطلب تبیین شده، عزمها و همتها را راسخ نمود و خواست همگانی ایجاد کرد.^۹ در این صورت، چنین مفهومی در سطح جامعه انتشار پیدا خواهد کرد و ذهن نخبگان و عموم مردم به سوی آن مطلب اساسی سوق داده خواهد

۱ ۱۳۹۹/۲/۲۸

۲ ۱۳۸۸/۰۹/۲۲

۳ ۱۳۹۲/۱۲/۱۵

۴ ۱۴۰۱/۰۲/۰۶

۵ ۲۰/۰۴/۱۳۹۴

۶ ۹۵/۴/۱۲

۷ ۱۵/۱۲/۱۳۹۲

۸ ۱۳۹۶/۶/۳۰

۹ ۲۷/۰۲/۱۳۸۸

شد.^{۱۰} برای انجام این امور باید از تحقیق و نوشتن و امور هنری و شعر^{۱۱} و ... و کار رسانه ای استفاده کرد. مجموع این فرایندها می‌تواند یک مفهوم اساسی را به مرور زمان تبدیل به گفتمان کند.

نکته این که مفاهیمی که می‌خواهیم تبدیل به گفتمان بشوند گاهی در سطح ملی و کلان هستند و گاهی در سطح محلی و خرد. گفتمان‌سازی در سطح محلی و خرد بر عهده مساجد و ائمه جماعات و فرهیختگان و نخبگان محلی است. ائمه جماعات می‌توانند با بهره‌گیری از ابزار و فن‌آوری‌های مختلفی همچون منبر، فضای مجازی، پوستر، بنر، بروشور و ... در سطح محل، مفهومی را نهادینه سازند و آن را تبدیل به گفتمان کنند. گاهی می‌توان با ایجاد هماهنگی بین چند مسجد در یک محل و یا بالاتر در سطح شهر، با تمرکز بر برخی از مفاهیم، به وسیله روشهای فوق‌الذکر، آنها را تبدیل به گفتمان نمود.

مطلب سوم: به طور کلی می‌توان گفت هر مفهوم راهبردی و مهم که نهادینه کردن آن در جامعه لازم است، باید مورد گفتمان‌سازی قرار گیرد تا در مقام اجرا پیشرفت بهتری پیدا کند. پس مفاهیمی که باید گفتمان شوند، منحصر در چند مفهوم خاص نیستند، اما می‌توان برای آن مثالهایی مطرح نمود:

۱- نقشه جامع علمی کشور^{۱۲}

۲- ترویج علم^{۱۳}

۳- الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت^{۱۴}

۴- شتاب در یافته‌های علمی^{۱۵}

۵- عدالت^{۱۶}

۶- اقتصاد دانش‌بنیان^{۱۷}

۷- اقتصاد مقاومتی^{۱۸}

۱۰- ۱۰/۰۹/۱۳۸۹

۱۱- ۱۳۹۶/۲/۷

۱۲- ۱۳/۰۴/۱۳۹۴

۱۳- همان

۱۴- ۰۶/۰۲/۱۳۹۵

۱۵- ۱۲/۰۴/۱۳۹۵

۱۶- ۹۵/۴/۱۲

۱۷- ۹۵/۴/۱۲

۱۸- ۲۰/۰۴/۱۳۹۴

۸- پرداختن به علم و حرکت و پیشرفت علمی^{۱۹}

۹- گفتمان کار و تلاش و تقبیح تنبلی و بیکارگی^{۲۰}

۱۰- تشویق به ارزش آفرینی و ثروت آفرینی^{۲۱}

۱۱- توجه دادن به دانش‌های مهم^{۲۲}

عمده این موارد که از سخنان رهبر معظم انقلاب در سخنرانی‌های مختلف گرفته شده، مفاهیمی کلان هستند که البته می‌تواند در سطح محله محور نیز مورد تبلیغ و گفتمان سازی قرار گیرد؛ اما می‌توان موضوعاتی را در سطح خرد مورد توجه قرار داد و در یک محله، آن مفاهیم را تبیین و تبدیل به گفتمان نمود؛ مثلاً مفاهیم مربوط به سبک زندگی مانند قناعت، آداب معاشرت، ساده زیستی، صلۀ رحم، حجاب و عفاف و ...

البته به موضوعات کلان می‌توان مواردی مانند زمینه سازی ظهور، اهتمام بر تمدن سازی، استکبار ستیزی و ... را نیز افزود.

نکته آخری که باید به آن توجه نمود این است که می‌توان در یک بازه زمانی، بر مفهوم خاصی تمرکز نمود و با روش‌های مختلفی آن را تبدیل به گفتمان نمود؛ روشهایی مانند اجرای مسابقات، برپایی نمایشگاه، ساخت کلیپ، تهیه پوستر و بروشور و ...

---

۱۹ ۲۰/۰۸/۱۳۹۴

۲۰ ۰۴/۰۶/۱۳۹۴

۲۱ ۰۴/۰۶/۱۳۹۴

۲۲ ۱۱/۱۱/۱۳۹۳